

نگاه‌فعالان اجتماعی به بحث تفکیک جنسیتی چگونه‌است؟

زنان بدون مردان

شهرزاد همتی

اقدام برخی سازمان‌ها برای جداسازی محیط کاری زنان از مردان با واکنش‌های مختلفی طی روزهای گذشته روبه‌رو شده‌است. تا پیش از این صحبت از همکاری زنان در کنار مردان بود، اما امروز با به میان کشیدن بحث «غیرت دینی»، این سازمان‌ها قصد دارند فضای کاری زنان و مردان را از هم تفکیک کنند؛ طری‌حی که واکنش قشرهای مختلف جامعه را در پی داشت و در پی آن وزارت رفاه و تعاون نیز در خواست لغو این بخشنامه را کرد. تمام این واکنش‌ها باعث شد فرهیختگان سوالی را با فعالان سیاسی واجتماعی در میان بگذارد: آیا آنها با اجرای این طرح موافق هستند و عملکرد این سازمان‌ها را گام موثری برای ایجاد غیرت دینی می‌دانند یا خیر. این صفحه نظرات افشار مختلف فعالان اجتماعی را گردآوری کرده است تا به این سوال پاسخ بدهند و نگاه‌های مختلف را به این طرح مطرح کنند.

دکتر امان‌الله قراییمقدم جامعه‌شناس

تحقیقات اجتماعی انجام بدهد و نظرات مردم را نسبت به این موضوع جمع‌آوری کند. حضور زنان در محل کار باعث می‌شود مردان ادب را رعایت کنند؛ این مسأله‌ای است که می‌توان با زبان آمار به آن رسید. متأسفانه من این عمل را نوعی تبعیض جنسی و تخطی از حریم زنان می‌دانم و فکر می‌کنم این طرح قابلیت اجرایی ندارد، چون زنان در مورد این مسأله تسلیم نمی‌شوند. تجربه در تمام این سال‌ها نشان داده است که ما هیچ‌وقت نتوانستیم کاری را با سختگیری پیش ببریم. هر کاری که با سختگیری پیش رفته است نارضایتی در جامعه ایجاد کرده است. این کار هم به دلایل مختلف بعد سیاسی به خود می‌گیرد و آرامش جامعه ما را بر هم می‌زند. اگر بخواهیم این اقدام را حتی با قانون اساسی کشورمان بررسی کنیم، می‌بینیم این کار با بحث آزادی در انتخاب شغل نیز منافات دارد. کاش درایت حضرت امام خمینی(ره) را از خاطر نبریم. هنگامی که در ابتدای پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی عده‌ای اصرار داشتند در دانشگاه‌ها تفکیک جنسیتی صورت بگیرد و حتی دیوارهایی بین دانشجویان کشیدند، نامه‌ای توسط نوه حضرت امام(ره) منتشر شد که در آن انتقادات زیادی به طراحان این کار وارد شد و همین نامه باعث فرو ریختن این دیوار‌ها شد. ما تا کی می‌خواهیم این عقیده را القا کنیم که زن و مرد باید از هم فرار کنند؟ چرا می‌خواهیم به جامعه‌مان القا کنیم که فضای امنی در کشور وجود ندارد؟ وقتی حالا کشورمان را به‌عنوان منطقه امنی انتخاب کرده‌اند و پروازهای کشورهای دیگر به دلیل امنیت ما از آسمان ایران انجام می‌شوند چرا می‌خواهیم شعار عدم امنیت سر بدهیم؟ چرا آشوب به پا می‌کنیم؟

نهاد تصمیم‌گیرنده در امور زنان وجود ندارد

بگذارید من مسأله تفکیک جنسیتی در سازمان‌ها را از زاویه دیگری نگاه کنم. متأسفانه مسائل زنان در این کشور متولی ندارد و چون متولی ندارد، جای خالی به‌شدت بزرگی برای زنان وجود دارد. یک جایی که اساسا سیاستگذاری و قانونگذاری در جهت‌گیری در حوزه زنان را به صورت استراتژیک و کلان تعیین کند وجود ندارد و به دلیل این خلأ آقایان در هر کجا که هستند و با هر پست و سمتی که دارند برای زنان تصمیم می‌گیرند. باز یک علامت سؤال جدید درست شده و آنها در جلسه معاونان تصویب کرده‌اند که زنان منشی مردان نشوند. اینها همه براساس تشخیص خودشان تصمیم می‌گیرند، در حالی که سیستم کلی ما در حوزه زنان دچار اشکال است. ما حدود ۲۵ سال است که مراکز به اسم امور زنان داریم و ولی آنها در یک حوزه بسیار کوچک، کار می‌کنند. آنها چون در پست‌های سیاسی هستند با نگرش خودشان کار می‌کنند و این کارها بی‌خاصیت هستند. چون صدای این مراکز به اندازه کافی بلند نیست و از طرف دیگر چون این پست‌ها به وسیله جریان‌های سیاسی به دست این خانم‌ها رسیده است، این خانم‌ها موظف هستند در جهت پست‌های سیاسی حرکت کنند و همین می‌شود که دایره عملکرد آنها کاملاً بسته است. برای همین این کار به جایی نمی‌رسد. ما الان سه جای مهم داریم: شورای فرهنگی –اجتماعی زنان، فراکسیون زنان مجلس و دولت به‌طور کامل (معاونان رئیس‌جمهور، مشاوران وزرا و زنان در استانداری و...) اینها به مراکز که امور زنان را دنبال می‌کنند اضافه می‌شوند، مثل صدا و سیما و بنیاد شهید و... اما متأسفانه همه این نهادها از هم منفک هستند و حتی با هم دچار تعارض می‌شوند و به جای همگرایی با هم تقابل می‌کنند و آنچه قربانی می‌شود مسائل خانواده و زنان در کشور است. ما به یک شورای عالی احتیاج داریم که زنان با نگرش‌های مختلف که گروه‌های مختلف جامعه را نمایندگی می‌کنند، صدای مختلف زنان را به گوش این‌شورا برسانند و آنها برای دولت و مجلس و ارگان‌ها تعیین کنند که چه کارهایی برای زنان باید بکنند و چه مسیرهایی را نباید بروند. به دلیل همین خلأ، آقایان براساس سلیقه و باور و تربیت شخصی خودشان برای زنان تصمیم می‌گیرند و به همین دلیل کارها تک‌بعدی و یکجانبه است و بسیاری از آنها با تعارض با نگاه به زن است. چون انقلاب اسلامی به زن با نگاه تکریم توجه می‌کند و مهم‌ترین شاخصه‌اش حق انتخاب برای زنان است. زنان مطابق نگاه انقلاب اسلامی حق تصمیم‌گیری در همه امور را دارند، اما اصلاً ابزار دخالت در امور کشور را ندارند. آنها یک رای می‌دهند و بعد به خانه بازمی‌گردند. آنها بلندگو ندارند، در مراکز قدرت اقتدار ندارند و این با نگاه انقلاب به زن در تعارض است. طرح عنوان شده از سوی برخی سازمان‌ها کاملاً ابرتر است. کسی که کارمند است به هر حال ارباب‌رجوع دارد و ارباب‌رجوع از نمی‌توان زنانه و مردانه کرد. از طرفی هم این طرح همه‌جانبه نیست و دقیقاً با نگاه جنسیت پیش می‌رود. مشکل اینجاست که اگر زنان جزء مدیران ارشد بودند، آنگاه می‌توانستند حرف بزنند. الان ما چند شهردار خانم داریم؟ آنها پست‌های عالی را به زنان نمی‌دهند و زنان به ناچار منشی می‌شوند و حالا می‌خواهند همین منشی‌گری و شغل‌های سطح پایین را هم از آنها بگیرند.

گفت‌وگو

فرروز رجایی‌فر، از دانشجویان پیرو خط امام و رئیس ستاد پاسداشت شهدای نهفت‌ جهانی اسلام است. او دارای دکترای علوم سیاسی است و پژوهش‌هایی در امور زنان نیز انجام داده است. با فرروز رجایی‌فر دربارهٔ طرح تفکیک زنان و مردان گفت‌وگویی انجام داده‌ایم که شرح آن را در زیر می‌خوانید.

گفت‌وگو

فرروز رجایی‌فر، از دانشجویان پیرو خط امام و رئیس ستاد پاسداشت شهدای نهفت‌ جهانی اسلام است. او دارای دکترای علوم سیاسی است و پژوهش‌هایی در امور زنان نیز انجام داده است. با فرروز رجایی‌فر دربارهٔ طرح تفکیک زنان و مردان گفت‌وگویی انجام داده‌ایم که شرح آن را در زیر می‌خوانید.

گفت‌وگو

■ آیا شما با بحث تفکیک جنسیتی در سازمان‌ها و به‌طور کلی محل کار و اداره‌ها موافق هستید؟

این مسأله چند بعد دارد، گاهی ما می‌خواهیم کاری را مطابق با فرهنگ دینی–اسلامی انجام بدهیم و این فرهنگ دینی اقتضا می‌کند گاهی سختگیری‌هایی پیش بیاید که من حتی اسمش را تکریم بانوان نمی‌گذارم و حتی ممکن است سختگیری‌هایی نسبت به آقایان هم داشته باشد.

مسأله این است که ما ممکن است بخواهیم طری‌حی را مطابق با موازین اسلامی پیش ببریم و دلیل ندارد این کار با تبلیغات و جار و جنجال انجام شود.

اگر امکانش را داریم باید کم‌کم در راستای این فکر که ممکن است صحیح باشد، تغییراتی را انجام بدهیم و به تدریج با فرصتی که به طرح می‌دهیم، بدون سروصدا، با دیدن محاسن، آن طرح را به مردم بپذیرانیم و حتی اگر کسی بخواهد نسبت به آن طرح ضد تبلیغ کند، جایی برای این کار پیدا نمی‌کند.

اما در این موضوع به نظر من ورود صحیح نشد و ادبیات مناسبی هم برای آن نبود و بحث غیرت دینی و بی‌غیرتی دینی را به وجود آوردند. این در واقع ادبیات شایسته‌ای نیست و فقط منجر به قطعی کردن جامعه شد. قطعی شدن تا پیش از این فقط در عرصه سیاست پیش می‌آمد و درست نیست که حالا ما آن را به عرصه فرهنگ بکشانیم.

■ دلیل وقوع این اتفاق چه بود؟

من فکر می‌کنم که این مسأله با ناشی از عدم احتیاط و عدم دوراندیشی است یا به تیارهای روحی جامعه توجه نشده است.

دوشنبه ۱۳ مرداد ۱۳۹۳ ■ شماره ۱۴۳۹

طرح: فیروز مظفری، فرهیختگان

اقدام آقای قالیباف شایسته تقدیر است

من به‌عنوان نماینده مجلس در کمیسیون فرهنگی و کسی که سال‌ها افتخار تدریس در دانشگاه‌های کشور را داشته و به لطف خداوند توانسته در امور دینی نیز کسب درس کند، به‌شدت با طرح تفکیک در شهرداری تهران موافق هستم. این کار باعث کرامت زنان و تحکیم بنیان خانواده و حفظ حقوق مردان می‌شود. این مسأله مطابق سیره حضرت زهرا(س) و دستورات دینی کاملاً صحیح است. ما باید به حفظ حقوق مردان خانواده هم توجه کنیم تا خدایی ناکرده حقی از آنها هم تضییع نشود. درست است که ما نمایندگان زن مجلس هستیم، اما این مسأله دلیل نمی‌شود فقط به احقاق حقوق زنان بپردازیم. درست است که ما باید به‌طور ویژه نگاه تخصصی به زنان و امور آنها داشته باشیم، اما نباید حقوق مردان را هم فراموش و حق آنها را پایمال کنیم. اینکه ما فقط به زنان توجه کنیم، باعث می‌شود این شائبه پیش آید که مردان نماینده نیز فقط به حقوق مردان جامعه توجه دارند. در تمام این سال‌ها ما این توفیق را داشته‌ایم که زنان جامعه، ما را امین خود بدانند. من به‌عنوان یک استاد دانشگاه که هم کلاس مختلط دارم و هم کلاس جدا، می‌بینم که کارایی دانشجویان در کلاس‌های جدا بیشتر و راندمان کاری در کلاس‌های مختلط پایین است. ما باید این نکته را در نظر بگیریم که خانمی که مجبور است با رعایت شئونات اسلامی ساعت‌ها در کنار مردان کار کند، ظرفیت و مسألات زنانه خود را از یاد می‌برد. ما مطابق فرمایش حضرت زهرا(س) با مدیریت صحیح باید به‌گونه‌ای عمل کنیم که حقوق هیچ‌کدام از افراد خانواده تضییع نشود و بنیان‌های خانواده نیز مستحکم باقی‌ماند. در نظر بگیریم که قرار نیست درها روی زنان در شهرداری بسته شود، چراکه آنها ارباب‌رجوع دارند. در دانشگاه نیز اتاق استدانان زن و مرد از هم جدا است و هیچ‌کدام مشکلی ندارند و

این مسأله از توانمندی زنان چیزی نکاسته است. ما در فراکسیون زنان مجلس نیز به این مهم پرداخته‌ایم و می‌دانیم این مسأله در شکوفایی زنان نقش مهم دارد. ضمن اینکه من مجری این طرح نیستم و از طرف دیگر سوال کردن از زنان و خواستن نظرشان درباره تفکیک جنسیتی وظیفه من نیست، اما جدا از اینکه زن هستم و می‌توانم صلاحیت همنوعان خود را تشخیص بدهم، سال‌ها در امور دینی مطالعه کرده‌ام و نیازهای همنوعان خودم را هم می‌شناسم. من سوالم از خبرنگاران این است که چرا تا به حال به دنبال مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی نرفته‌اند و مسئولان را به دلیل عدم رعایت آن بازخواست نکرده‌اند؟ اگر ما بخواهیم مطابق مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی پیش برویم باید پیش از اینها بحث تفکیک میان مردان و زنان را پیش می‌کشیدیم. محیط هرچه سالم‌تر باشد، کارایی محیط کار بیشتر می‌شود و این اقدام آقای قالیباف شایسته تقدیر است.

لاله افتخاریعضو کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی

باعث می‌شود ما حتی در جامعه ازدواج‌های موفق داشته باشیم. مقام معظم رهبری هم در دیدار اخیرشان روی ازدواج دانش‌جویی تأکید کرده‌اند. حالا اگر ما بخواهیم همه طرح‌های انقلاب فرهنگی را عیناً اجرا کنیم، اصلاً زمینه تعامل ایجاد نمی‌شود. حالا اگر این طرح‌ها در ادارات مه تسری پیدا کند باز زمینه ارتباطات سالم ایجاد نمی‌شود و تنها دوستی سطح خیابان باقی می‌ماند که پایین‌ترین سطح امنیت و حفظ ارزش‌ها را دارد و جوابش ازدواج‌های نامناسب و منجر به طلاق است.

■ تحلیل شما از وضعیت موجود چیست؟

اگر بخواهم یک تحلیل فرهنگی – سیاسی نسبت به این طرح داشته باشم، تحلیل فرهنگی من این است که باید از حوزه فرهنگ تسری بگیریم. در عقیده نمی‌توان کسی را اجبار به پذیرش چیزی کرد. حالا ممکن است در قانون بشود این اتفاق را رقم زد، اما اگر قانون هم از عرف جامعه خیلی فاصله داشته باشد، در حقیقت قانون‌شکنی باب می‌شود و باعث می‌شود مردم دیگر ترسی از مجرم بودن نداشته باشند.

کما اینکه دیده‌ایم قانون اجباری بودن حجاب آن‌طور که باید تأثیر مثبتی در کل جامعه نداشته و باعث شده است که گاهی با رفتار های نادرست در این زمینه مواجه شویم. نباید در مسأله اشاعه فرهنگ دینی بحث دعوت و تبلیغ جای خود را به و زور بدهد، چون ممکن است ظواهر را کنترل کند اما نمی‌تواند باطن قنایید را کنترل کند. اما حکومت دینی آمده است تا اعتقادات را متحول کند. هدف از حاکمیت دینی کرامت انسان و حرکت به سوی الله است. از نظر فرهنگی هر حرکتی باید عمیق و به دور از جنجال باشد. آیت‌الله جوادی آملی، فیلسوف بزرگ اسلامی بارها گفته‌اند منظور از اسلامی کردن دانشگاه‌ها جدا کردن دخترها و پسرها از یکدیگر نیست؛ منظور این است که فرد متحول شود و علم در خدمت دین باشد. همه علوم دینی هستند منتها اگر به دست فرد غیردینی بیفتند ممکن است مخاطره‌آمیز باشند. نگاه به بحث فرهنگ باید ترمیم‌شود و برای تثبیت دین هم باید از روش‌های فرهنگی استفاده کرد.

نگاه

طرح شهرداری رویکرد مثبتی برای خانواده‌هاست

بحث تفکیک جنسیتی در مشاغل با کاری که شهرداری تهران درصدد انجام آن است کاملاً متفاوت است.

من با توجه به صحبتی که در شهرداری شده و توضیحات آقای قالیباف مبنی‌بر اینکه اگر ۱۰ نفر خانم و آقای هم‌رده در یک اتاق مشغول به کار هستند و کارشان به هم مربوط است، اما زیرمجموعه هم نیستند، آنها را تفکیک می‌کنیم و خانم‌ها را در یک اتاق قرار می‌دهیم و آقایان را در اتاق دیگر، کاملاً موافق هستم.

این کار باعث می‌شود که اختلاط بین زنان و مردان نامحرم کم بشود و ارتباط زنان با مردان محارم‌شان بیشتر از مردان نامحرم باشد. اما در بحث تفکیک جنسیتی در مبنای کلی نظرات موافقان با طرح شهرداری ممکن است تغییر کند. من با توجه به رویکرد و پارادایمی که مسألات زنان را در آن تحلیل می‌کنم، فکر می‌کنم بحث اختلاط زنان و مردان بحث بسیار مهمی است.

اگر مدت زمانی که افراد با همکار خانم‌شان سپری می‌کنند به محیط خانواده اختصاص یابد، باعث می‌شود که اتفاق بهتری برای خانواده‌ها بیفتد. مسأله این است که خیلی وقت‌ها در حوزه زنان به جای اینکه به مستندات علمی استناد کنیم، به تجربه‌های خود استناد می‌کنیم. من هم ممکن است در محل کارم همکار آقا داشته باشم و دارم.

اما تجربه زیسته من با تجربه زیسته همکار بغل‌دستی من و تجربه زیستی آقای که با او کار می‌کنم به تنهایی ملاک و شاخص نیست. در این بحث‌ها تحقیقات تجربی ملاک و مد نظر قرار می‌گیرد. از طرف دیگر ما با شاخص‌های دینی و اسلامی هم طرف هستیم که ممکن است مورد بررسی علمی قرار نگیرد. متأسفانه اتفاقی که در حوزه زنان می‌افتد این است که فعالان این عرصه تجربه زیسته خود را به جامعه زنان تعمیم می‌دهند و فکر می‌کنند آن اتفاقی که برای خودشان افتاده است می‌تواند قانونی برای کل جامعه زنان باشد در صورتی که این‌طور نیست.

نگاه

مسأله جدیدی نیست

این موضوع تفکیک فضای کار مسأله جدیدی نیست بعد از انقلاب اسلامی فضای تفکیکی وجود داشته است.

در ابتدا در مورد تفکیک دانشگاه‌ها مطرح شد و من به خاطر دارم که حضرت امام خمینی(ره) هنگامی که در قید حیات بودند این موضوع را رد کردند و اجازه ندادند تفکیک فضاهای آموزشی بین مردان و زنان ایجاد شود.

بحث حضور زنان و آقایان در فضاهای کاری مثل فضای آموزشی است و فرقی ندارد و این بحث‌هایی که گاهی مطرح می‌شود کاملاً سلیقه‌ای است و نه دینی و نه شرعی است. این موضوع مطرح شده از سوی برخی نهادها در روزهای اخیر کاملاً شکل عوض کرده و گویا حرفش را پس گرفته و در واقع این ماجرا را تکذیب کرده است. بنابراین وقتی این مسأله را تکذیب کرده‌اند خود به خود موضوع مرتفع می‌شود.

این مسأله نشان‌دهنده نگاه متفاوت افراد است، ما باید بدانیم که مفاهیمی مثل غیرت را در کجای جامعه به کار ببریم. اما موضوع اصلی که باید به آن پرداخت این است که بحث فضاهای آموزشی و کاری و جداسازی آنها سال‌ها پیش توسط حضرت امام خمینی(ره) نقد شده و پرونده آن بسته شده است و موضوعی نیست که بخواهیم دوباره به آن بپردازیم یا اظهارنظرات سیاسی روی آن بکنیم و از نظر فقهی هم این مسأله رد شده است. در فضاهای کاری مدت‌هاست زنان و مردان کنار هم کار می‌کنند و مشکلی پیش نیامده و به نظر من این مسأله یک مورد شخصی است که مطرح شده است.

دیدگاه

تفکیک محل کار آرامش می‌آورد

جنجال اخیر درمورد تفکیک جنسیتی در سازمان‌ها، بیشتر از آنکه جنبه اجتماعی و فرهنگی داشته باشد، رنگ و بوی سیاسی دارد. چراکه همین دیروز در کشور تایلند متروی زنان از مردان جدا شد و در ژاپن نیز سال‌هاست که این روش ادامه دارد.

براساس یک پژوهش انجام شده توسط دانشگاه لندن، زنان در محیط کار زنانه احساس امنیت بیشتری دارند. اگر منظور از انجام وظیفه، درست کار کردن است، چه فرقی می‌کند زن و مرد از هم جدا باشند؟ اما متأسفانه این موضوع، که امروز به ابزاری برای تسویه‌حساب تبدیل شده است، بحث تازه‌ای نیست.

نمی‌دانم این جنجال رسانه‌ای ریشه در چه تفکری دارد. از خود بانوان بپرسند که در چگونه محیطی احساس راحتی و امنیت بیشتری دارند.

منظور از تفکیک جنسیتی در شهرداری، تا آنجا که من تحقیق کرده‌ام، این نیست که در یک سازمان زن و مرد از هم جدا شوند، بلکه می‌خواهیم مثلاً یک خانم را در اتاقی که همکارش همه مرد هستند، به قسمت بانوان منتقل کنیم یا بر عکس.

حالا سوال من به‌عنوان یک رفتارشناس این است: اگر بانوان در اتاقی که همه هم‌جنس هستند، باشند، از نظر احساس امنیت، آرامش فکری بهتری دارند یا اینکه دو خانم یا چهار آقا در یک اتاق باشند.

بخشی از اضطراب سازمانی ریشه در حضور زن و مرد در کنار هم دارد؛ نه مردان راحت هستند و نه زنان. شاید همکاران بخواهند با هم شوخی کنند یا برای رفع خستگی کار، حرفی بزنند. اختلاف جنسی باعث از بین رفتن حرمت‌ها و ضوابط رفتاری می‌شود. گذشته از آن، قسمت اعظم ساعات، کارمندان در کنار هم هستند. همین ارتباط سازمانی باعث ایجاد رابطه عاطفی می‌شود که اثر مستقیمی بر خانواده و روابط زناشویی دارد.

به جای این همه جنجال‌ای کشاکش صاحب‌نظران و نخبگان موافق و مخالف در فضایی علمی یا کرسی آزاداندیشی به بحث و مناظره می‌نشستند و مردم نتایج این مباحثه را مورد ارزیابی قرار می‌دادند. آشته کردن جو جامعه و کشیدن پای سازمان‌های مختلف به یک بحث اداری و رفتاری کار درستی نیست.

من به‌خاطر ۳۰ سال سابقه اداری و سازمانی و داشتن مسئولیت‌های مختلف با تفکیک زن و مرد در اتاق‌های کار موافق هستم. در بعضی از محیط‌ها این تفکیک قابل اجرا نیست. مثل بیمارستان‌ها یا فضاهای مشابه ولی باید تمام ضوابط و معیارهای لازم اجرا و رعایت شود.

مجید ابهریرفتارشاس